

Hocakulu Narliyev

“Türk Dünyası Sinema Platformu Kurulmalı”

RÖPORTAJ

TRTakademi: Öncelikle “Türk Dünyası Film Festivali” hakkındaki görüşünüzü öğrenmek istiyoruz. Bu festival sizin için ne anlam ifade ediyor? Türk dünyası sineması için bu festival nasıl bir katkıda bulunacak?

Hocakulu Narliyev: Biz Türk Cumhuriyetlerinin insanları, hepimiz her zaman bir milletiz, bir de tarihimizi bilmek lazım, bugünü bilmek lazım. Ne de olsa yakından tanış olmak lazım. Konuşmak çok zor değil, konuşmak mümkün, peki iş yapmak? Hiç yapmıyoruz. Festivaller demek işlerin görünmesi demek. Eski Sovyetler Birliği’nde olan Türk milletlerinin filmlerini getirdik buraya, o filmleri bir elde topluyoruz. Küçük milletler var 2 milyon, 5 milyon, 3 milyon... Yakutistan, Çuvaşistan gibi... Onların hepsinin tarihleri var, onu getirip Türk halkına göstermek istiyoruz. Birbirimizin tarihini bilirsek daha yakın olacağız. Birbirimizi tanımak festivalin arzusu, her filmde tarih var. Bu tarihi görmek, öğrenmek lazım. Onun için her festival çok iyi. Yapılan şey tanışıklık, birbirini görmek. Şimdi ben Çuvaşistan’da yaşayanların eserlerini görüyorum. Festivalin devamında Eskişehir’de, Malatya’da, Kayseri’de bizim cumhuriyetlerin filmlerinin gösterimlerini yaptık, yapıyoruz. Gençlerle konuşmalar yaptık. Bunların hepsi tarihimizi bilmemize yardım eden şeyler.

TRTakademi: Peki bu festival Türk dünyası sinemasının geleceğine nasıl katkıda bulunacak?

Hocakulu Narliyev: Bu festival bir adım. İkinci adımda birbirimize yaklaşmalar, yardım eden şeyler oldu.

TRTakademi: Bir konuşmanızda “Türk dünyasının ortak imkânları, ortak bağları çok ama iletişimi zayıf.” dediniz. Biz iletişimizi neden güçlü tutamıyoruz? Sizce ne tür etkenler var bunda?

Hocakulu Narliyev: Eskiden politik nedenlerle dağınık bir coğrafya idik. Bu yüzden çok ayrı kaldık. Şimdi politik hiçbir problem yok, coğrafya yakınlaştı. Her yerden gelinebiliyor. Şimdi bu kardeşliğimizi yakınlaştırma zamanı. Problemlerimizi çözmeye çalışmalı. Bunu yapmak için yardım etmeli, herkes çalışmalı.

TRTakademi: Birazda sizin tecrübeleriniz hakkında konuşmak istiyoruz. Sovyet sinema ekolünü çok iyi biliyorsunuz. 90’lı yıllardan sonra Sovyet sineması zayıfladı diye bir düşünce var.

Hocakulu Narliyev: Stalin zamanında 1952’ye kadar çok zordu. Stalin’den sonra 1960-90 arası Sovyet sineması daha da güçlendi. Asya Cumhuriyetlerinin çok güzel filmleri var, o dönemde yapılmış. Her halk tarihinden, kültüründen film yapmalı, Sovyet hükümeti her filmin parasını önceden veriyordu. Tüm masrafları devlet karşılıyordu.

TRTakademi: *Peki birazda Sovyet sinemasıyla ilgili konuşmak istiyoruz. Sovyet sinemasının dünya sineması içindeki yeri hakkında ne düşünüyorsunuz?*

Hocakulu Narliyev: Sovyet devleti, sinema yapımlarına destek konusunda özel sektöre hiç iş bırakmıyordu. O dönem böyle bir uygulama vardı. Şimdi sistem farklı, herkesin elinde bir şey var, kimseye bu konuda bütçe ayrılmıyor, özel birtakım prodüksiyon şirketleri var, bu iş devletin elinden çıkıp prodüksiyon şirketlerinin eline geçti, onlar ne çekerse millet onu izliyor. Yoksa şirketler istese verir, parasını istemezse vermez, şirketlerde de bu iş maliyeye bakıyor. Film yapma film çevir.

Devlet sinemayı finanse ettiğinde, okullara sponsor olduğunda bu iş çok güzel gidiyordu. Türkmenistan'da 3 milyon halkımız var, o zaman çektiğimiz filmler Fransız sinema festivalinde gösterime girerdi. Fransız televizyonlarında bile gösterilirdi.

Biz *Mankurt* filmini çektik, orada bir Türk aktör de vardı filmde. Türkmenistan'da çektiğimizde Türkmen 120 tane at verdi bu filmi çekerken. 15 gün boyunca bu 120 atı kullanabilirsiniz, dedi. Türkiye'ye geldik, devamını Türkiye'de çekecektik. 10 tane at bir gün için verildi, o da pazarlık yaptılar, bir gün bile vermediler, yarım günde işinizi bitirip atları verin, dediler. Tarkovski, İtalya'da Godard'la sohbet ederken, "Ne yapıyorsun? İyi filmler yapabiliyor musun?" diye sormuş. "Gerçek film Sovyetler'de biz sadece dilenciyiz." demiş Godard. "Filmimize para desteği bulacağız diye kahroluyoruz." Devletin sinemaya verdiği desteğin önemine işaret etmek için bu örneği verdim.

Sovyetler zamanında Türk dünyasının çektiği bir sürü film var. Kırgızların, Kazakların, Başkurtların, Türkmenlerin. Ben Rusça bildiğim için şimdi internette izleyebiliyorum, ama bu filmlerin hiçbiri Türkiye'de yayımlanmadı. Bunun sebebi şuydu: Namık Kemal Zeybek kültür ve turizm bakanıyken: "Televizyonlarımızda %60 Orta Asya Türklerinin filmlerini yayımlayalım." dedi; ama mümkün olmadı. Hakikaten ilginç bir şeydir, neden bir Türk kanalında Kazak filmi göremeyiz? Neden bir Türkmen filmi göremeyiz? Sovyetler zamanında çok film yapıldı, ama biz almadık bunları, şimdi de istemiyoruz. Ben niye Uygur filmi göremiyorum TRT'de veya başka bir Türk kanalında? Uygurlar Türk değil mi? Ben niye Türkmen filmi göremiyorum? *Diriliş Ertuğrul* dizisi çekildikten sonra millet bilinçlendi ve tarihe merak salmaya başladı. Ondan önce tamamen hafızayı kaybetmiş gibi hep gündelik diziler, Amerikan filmleri. Sizde sinema çok kötü.

TRTakademi: *Bizde sinema neden kötü?*

Hocakulu Narliyev: Öz sinemanız yok, sizin kendinize ait kültürünüz oluşmamış. Türkiye'nin kültürünü, onun tarihini aktaran filmler yok sizin sinemanızda. Amerikan dizileriyle Türklerin dizileri aynı. At motifi bile yok. Avcılık Türklere ait, ne

var Türk sinemasında? “At Türk’ün kanadadır.” diye bir laf var, nerede, bizde at mı var? Türkiye’de at nerede? Ben niye Kazakistan’a gidince at görüyorum? Ben niye Türkmenistan’a gidince at heykelleri görüyorum? Biz buraya yaya mı geldik? Yani Türk sineması Türk kültürünü yansıtan filmler yapmıyor, kendi değeri de yok; ama son yıllarda bir değişim oldu. Geçen gün geldik, sergi açtım. Eski Türk filmleri sergisi, ona bakın ben Türk yüzünü görmüyorum, Türk kişiliğinin duygusunu, yüzünü görmüyorum. Amerikan filmi gibi. *Selvi Boylum Al Yazmalım* Türklerin çevirdiği en iyi film.

Kayseri’de Aytmatov’un eserlerinden yapılan filmleri gösterdik. 30, 40, 60 genç var, soruyorum: “Aytmatov’un eserini okudunuz mu?” İki kişi “okuduk” diyor. Türkler okumuyor. Türk dünyası hakkında bilgisi yok Türklerin.

TRTakademi: *Aytmatov Türkiye de bilinen bir yazar ama 90’lı yıllara kadar belki ideolojik nedenlerle bazı isimler göz ardı edilmiş olabilir. Okunmamış da olabilir. Fakat Sovyet bloku çöktükten sonra birbirimize yakınlaşmak anlamında çok şey yapıldı ve Türkiye burada önemli şeyler yaptı. Şimdi bu gibi festivaller sayesinde birbirimizi daha yakından tanıyoruz doğru, ama burada sinematografik bir eleştiri mi var, onu mu anlamalıyız? Yani Türk sinemasında Türk kültürü motif olarak işleniyor mu diyorsunuz?*

Hocakulu Narliyev: Yani böyle bir kültürünüz yokmuş gibi davranıyorsunuz. Devlet meşgul olmalı biraz, devlet olmasa olmaz. Ben *Mankurt* filmi beraber yaptım sizinle. Özel bir şirketle. Şirket isterse çalışıyor istemezse gidiyor. Ortak film yaptık beraber, şartnamemiz var. Türkiye’de bu olmalı, Türkmenistan’da bu olmalı diye. Türkmenistan’da hepsini yaptık. Türkiye’ye geldik buraya değer veriyoruz, “Yok” diyor “Benim babam hasta” falan. Değer görmedi. Türkiye’dekiler işleri tamamlamadı ve iptal oldu bazı projeler.

Bu festivale verilen değerde siz varsınız; siz var, başka kimse var mı? Burada öğrenci var mı yok, üstatlar var mı, öğretmenler var mı, yönetmenler var mı? Durum bu yani.

TRTakademi: *Yani Türkiye’nin Türk dünyasına karşı ilgisizliği sinema alanında da mı var?*

Hocakulu Narliyev: Yapacağı şeyleri Türkiye yapmıyor. Belki %10-20 yapıyorsunuz. Bizde bu festival %20 yapıyor, %100 yapmamız lazım.

TRTakademi: *Peki neler yapabiliriz? Neler yapılabilir sinemada?*

Hocakulu Narliyev: Türkiye Kazakistan’a gidiyor. Hoca Ahmet Yesevi türbesini restore ediyor. Çok güzel ama bunlar sanatsal değil. Türkiye Cumhuriyeti Kazakis-

tan'da Ahmet Yesevi Üniversitesi açmasını veya Ahmet Yesevi gibi büyük değerlerimize ait türbelerin restore edilmesini, TİKA'nın bu yöndeki çalışmalarını çok takdir ediyoruz, çok beğeniyoruz. Ama bunu sanatsal ve kültürel alana takdim etmekte çok geri kalıyorlar. Bizim eski filmlerimiz var, çok güzel filmler. Onları Türk televizyonunda gösterir miyiz? Mümkün değil. Yönetmenler görse, yarın için çok dersler var o filmlerde, "Ne yapmalılar?" diye gittik Türk kanallarına, "2-3 sene öncesinden programlarımızı yaptık ve bitti, bundan sonra getirmenizin bir anlamı yok." gibi bir geri dönüş alıyorlar. "Bir sene önce biletler tükendi, programımıza dâhil edemeyiz." diyor. Eski olmayan, bütün dünyada yapılan iyi filimler var, onun içinde 1.000 filminden 20 tanesi hiç eskimiyor. Orta Asya'da yapılan filimler var, onun içinde belki 50 tane çok iyisi var. Hiçbir zaman eskimez. Ancak bunları istemiyorlar. Onun için bizim kardeşlik bağımız zayıflıyor.

TRTakademi: *İrtibatımız kesiliyor yani. Peki, sizin bir konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz. Şöyle bir mekanizma kurulabilir mi? Bu yıl Türkmenistan'da en çok izlenen, en çok satış yapan veya en çok ödül alan 5 filmi biz Türkiye'de nasıl duyacağız? Bu festival bu anlamda buna nasıl hizmet edecek? Bir Türk vatandaşı bu yıl Kırgızistan'da en çok ödül alan veya en çok izlenen filmler bunlarmış diye nereden duyacak?*

Hocakulu Narliyev: Türkiye'de çevrilen bazı filmleri mesela *Diriliş Ertuğrul* filan, Türkmenistan'da gösterime girmesini, Türk dünyasında gösterilmesini istiyoruz, fakat gerçekten ortak bir organizasyon, öyle bir platform yok. Bizim filmlerimizi size, sizin filmlerinizi bize taşıyacak ortak bir platform yok. Ama bu festivalde sektörün paydaşlarıyla konuşacağız, konuşacağımız tema bu olacak.

Biz Türkiye ile ortak bir film, ortak bir proje yapmak istediğimizde burada yetkili kim, kime soracağız, onu bile bilmiyoruz. Hani burada elini taşın altına koyup da "Ben bu işte varım" diyen kimse yok.

TRTakademi: *Peki Türk dünyasında bu konuda neler yapılabilir? Mesela Kırgızistan'da, Türkmenistan'da bu konuda muhatap bulabileceğiniz misiniz? Öbür ülkeler nasıl yaklaşıyorlar?*

Hocakulu Narliyev: Böyle bir platform kurmaya çalışacağız. Festivali organize edeceğiz. Bütün Türk dünyasının festivallerinden haberimiz olacak, Yakutistan'da film festivali mi var, Türkiye'deki iyi bir filmi götüreceğiz, orada göstereceğiz. Seçilmiş filmleri getirip Türkiye'de gösterimini yapacağız. Film festivallerine Türkiye'den, Türk dünyasından jüri katılacak. Şu an bir jüri seçeceğiz, Türkmenistan'dan, Türkiye'den bir jüri gönderin, bunu soracağımız sorumlu muhatap yok. Bunu internette buluyoruz. Türk dünyası sinema platformu adı altında bir platform olması lazım. Küçük de olsa muhatap olacağımız bir birim.